

استفاده از مدل کازنیک در یافتن رابطه بین مدیریت سود و مالیات بر عملکرد (ابرازی، تشخیصی و قطعی شده)

حسن صیاد زمردی^۱، زیبا جهانگیری طولارود^۲

^۱ دانشجوی دکتری مدیریت صنعتی مالی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد قزوین و رئیس امور مالیاتی رشت (نویسنده مسئول)

^۲ دانشجوی دکتری حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد گرگان و حسابرس مالیاتی رشت

چکیده

در این تحقیق با استفاده از الگوی کازنیک به بررسی رابطه مدیریت سود با مالیات پرداخته شده است و تفاوت مالیات ابرازی، تشخیصی و قطعی شده با مدیریت سود را در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بررسی کند. در خصوص روش انتخاب داده های این پژوهش، اطلاعات این تحقیق شامل داده های بدست آمده از گزارش های مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می باشد که با مراجعه به پایگاه های اطلاعاتی، استخراج و محاسبه براساس آن مدل های تحقیق برآورد شده تا مبنایی برای آزمون فرضیه ها فراهم گردد. با مطالعه نمونه ای به حجم ۱۰۳ شرکت از جامعه آماری در سطح اطمینان ۹۵ درصد نتایج درخور استفاده ای حاصل شد. یافته های پژوهش حاکی از وجود رابطه بین اهرم مالی و برخی از متغیر های توضیحی می باشد. این تحقیق از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش اجرا، توصیفی و همبستگی می باشد. با نرم افزار آماری Eviews7 تحلیل همبستگی و رگرسیون صورت پذیرفته و با توجه به نوع تعریف مدل ها از برآورد روش حداقل مربعات معمولی (OLS) استفاده و برای مانایی داده ها از آزمونهای لازم انجام گرفته و نتایج حاکی از پذیرش برخی از فرضیه های تحقیق می باشد.

واژه های کلیدی: مالیات ابرازی، مالیات تشخیصی، مالیات قطعی، مدیریت سود، مدل کازنیک.

مقدمه

سود از جمله مهمترین شاخص های اندازه گیری فعالیت های یک واحد اقتصادی است و اندیشه شناخت رفتار سود حسابداری مقوله ای است که بر اثر گسترش فنون کمی مدیریت و ضرورت توجه به نیاز استفاده کنندگان صورت های مالی شکل گرفته است و صرفاً از محدوده اندازه گیری نتیجه فعالیت های گذشته فراتر رفته و حسابداری را برای یاری رساندن به تصمیم گیرندگان تواناتر ساخته است (ثقفی و آقایی، ۱۳۷۳، ص ۵).

بنابراین علیرغم اینکه تئوری فراگیری در زمینه سود حسابداری وجود ندارد که مورد توافق همگان باشد و حتی با وجود استانداردهای پذیرفته شده حسابداری، گزارشگری سود در عمل نیز با چالش هایی مواجه است، سودهای گزارش شده همواره به عنوان یکی از معیارهای تصمیم گیری مالی از اعتبار ویژه ای برخوردار بوده و تحلیل گران مالی عموماً سود را به عنوان یک عامل برجسته در بررسی ها و قضاوت های خود مد نظر قرار داده اند. لذا در این راستا هر جریانی که سود را به طریقی دست خوش تغییر نماید نیز اهمیت می یابد، زیرا پیامدهای اقتصادی بر آن مترتب می گردد و این مسئله به خصوص ممکن است در بازارهای غیرکاری سرمایه از درجه اهمیت بیشتری برخوردار باشد. (ایراندوست، ۱۳۷۹، ص ۴)

از طرفی با توجه به تحول نظام مالیاتی پیش بینی شده در برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور، همچنین شکل گیری طرح جامع مالیاتی که اساس کار آن بر مبنای خود اظهاری (سود حسابداری) و رسیدگی بر مبنای حسابرسی مبتنی بر ریسک می باشد، بهترین راه برای کاهش اختلاف ها و رسیدن به نقاط مشترک بررسی عوامل تاثیر گذار بر درآمد مشمول مالیات می باشد. با توجه به اینکه به دلایل حاکمیتی بودن امر وصول مالیات و همچنین شرایط اقتصادی حاکم بر جامعه که از حداقل شفافیت های لازم برخوردار است؛ ضروری است تا عاملی که موجب کمتر نشان دادن درآمد مشمول مالیات می گردد بصورت علمی مورد بررسی قرار گیرد.

بنابراین در این تحقیق با استفاده از الگوی کازنیک به بررسی رابطه مدیریت سود با مالیات خواهیم پرداخت.

مدیریت سود و مالیات

از آن جایی که تهیه صورت های مالی به عهده مدیریت واحد تجاری است ممکن است به دلایل مختلف اقدام به مدیریت سود کند. از سوی دیگر، اگرچه به دلیل تفاوت در اصول حسابداری و قوانین مالیاتی انتظار می رود بین سود مشمول مالیات و سود حسابداری تفاوت و واگرایی وجود داشته باشد، اما این ابهام وجود دارد که ممکن است این تفاوت به رخداد مسائلی از جمله مدیریت سود در شرکت ها کمک کند. در تحقیقات گذشته مدیریت سود از منظر انگیزه های متفاوت مورد بررسی قرار گرفته و رابطه ی آن با قیمت سهام، سود شرکت، آگاهی بخشی قیمت و غیره بررسی شده است (رحمانی و اربابی بهار، ۱۳۹۳)، اما از دیدگاه انگیزه های مالیاتی و بطور خاص رابطه ای که میتواند با تفاوت مالیات قطعی شده، تشخیصی و ارزی داشته باشد مورد بررسی قرار نگرفته است.

فلسفه مدیریت سود، بهره گیری از انعطاف پذیری روش های استاندارد و اصول پذیرفته شده حسابداری می باشد. البته تفسیرهای گوناگونی که می توان از روش های اجرایی یک استاندارد حسابداری برداشت کرد، از دیگر دلایل وجود مدیریت سود می باشد. این انعطاف پذیری دلیل اصلی تنوع موجود در روش های حسابداری است. در زمانی که تفسیر یک استاندارد بسیار انعطاف پذیر است، یکپارچگی داده های ارائه شده در صورتهای مالی کمتر می شود. اصول تطابق و محافظه کاری نیز می تواند باعث مدیریت سود شود.

تعریف مالیات

علمای علم مالیه تعاریف مختلفی از مالیات ارائه داده اند. تعاریفی که در قرن هیجدهم راجع به مالیات ارائه گردیده است؛ برای مثال بعقیده "میرابو": "مالیات وجهی است که مردم یک کشور برای حمایت خودبه دولت می پردازند." (جزایری، ۱۳۴۲، ص ۳۸). "منتسکیو" مالیات را در قالب عواید دولت چنین تعریف می نماید: "عواید دولت عبارت از سهمی است که هرکس از

دارایی خود می‌دهد تا بقیه دارائی او تحت حراست هیات حاکمه درامان باشد و بتواند از آن بطور مطلوبی برخوردار شود." (پیرنیا، ۱۳۴۴، ص ۵۸)

براساس تحقیق های انجام شده برخی از این تعاریف عبارتند از:

- مالیات قسمتی از درآمد یا دارایی افراد است که به منظور پرداخت مخارج عمومی و اجرای سیاست های مالی در راستای حفظ منابع اقتصادی، اجتماعی و سیاسی کشور به موجب قوانین و به وسیله اهرم های اداری و اجرایی دولت وصول می شود. عده ای مالیات را مبلغی می دانند که دولت از اشخاص، شرکت ها و موسسات، بر طبق قانون برای تقویت حکومت و تامین مخارج عمومی اخذ نماید (پیرایی و فرددوجی، ۱۳۸۶).

- مالیات عبارت است از برداشت قسمتی از دارایی یا درآمد افراد بر حسب توانایی پرداخت آنان برای تامین مخارج عمومی. (پیرنیا، ۱۳۴۴، ص ۴۵)

- مالیات عبارت است از یک نوع پرداخت و تادیه مالی که در نتیجه الزام قانونی از نظر تأمین مالی مخارج دولت، بلاعوض به وسیله افراد انجام می شود. (زندی حقیقی، ۱۳۴۵، ص ۳۱۳)

این تحقیق بر آن است تا رابطه تفاوت مالیات ابرازی، تشخیصی و قطعی شده با مدیریت سود را در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بررسی کند.

پیشینه تحقیق

هانلن، میدو و شولین (۲۰۰۶) بررسی کردند که آیا محتوای اطلاعاتی سود به طور منفی با درجه تطابق سود حسابداری و سود مشمول مالیات مرتبط است. آن ها از یک آزمایش طبیعی استفاده کردند که در آن نمونه ای از شرکت ها روش حسابداری نقدی خود را به حسابداری تعهدی تغییر دادند تا تطابق سود حسابداری و مالیاتی شان افزایش یابد. برای بررسی اثر افزایش تطابق بر محتوای اطلاعاتی سود از دو روش ضریب واکش سود و R2 رگرسیون استفاده شد. نتایج حاکی از این بود که با افزایش تطابق، مفید بودن سود حسابداری کاهش می یابد.

جکسون (۲۰۱۱) به بررسی رابطه بین تفاوت های حسابداری - مالیاتی و رشد سود پرداخت. او کل BTDS را به دو دسته موقت و دائمی تقسیم می کند و فرض می کند که BTDS موقت (منعکس شده در مالیات معوق) با تغییرات آتی در سودهای قبل از مالیات مرتبط است، در حالی که BTDS دائمی با تغییرات آتی در هزینه مالیات مرتبط است. شواهد این تحقیق موید این است که تفاوت های موقت (شناسایی شده با مالیات انتقالی) بطور منفی با رشد در سود قبل از مالیات مرتبط است، در حالی که تفاوت های دائمی بطور منفی با رشد سود مرتبط است؛ تنها به این دلیل که آن ها بطور مثبتی با تغییرات هزینه مالیات مرتبط اند.

احمد یعقوب زاده و همکاران در سال ۱۳۹۱ در تحقیقی با عنوان ارائه الگو برای اندازه گیری مدیریت سود در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران به این نتیجه رسیدند که متغیرهایی مثل نسبت بدهی، اندازه شرکت، تغییر مدیریت، شاخص سودآوری (بازده دارایی ها) و شاخص مدیریت سود سال قبل با شاخص مدیریت سود سال جاری رابطه مستقیم دارند. از طرف دیگر بعضی متغیرها مثل مالیات، نوع مالکیت، نوع حسابرس، تغییر حسابرس و نوع صنعت اثری بر مدیریت سود ندارند.

در سال ۱۳۸۴ دکتر ایرج نوروش، سحرسپاسی و دکتر محمدرضا نیکبخت، چگونگی مدیریت سود در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در طی سال های ۱۳۷۵ تا ۱۳۸۲ مورد بررسی قرار دادند. یافته های برخی از پژوهش های انجام شده در سایر کشورها، حکایت از مدیریت نامناسب سود و بازتاب نتیجه های دلخواه مدیریت دارد. مدیریت سود با استفاده از پارامترهای اندازه، نسبت بدهی به سرمایه و نرخ مؤثر مالیات، مورد بررسی قرار گرفت.

آماره های توصیفی

ویژگی های مربوط به متغیرهای مورد استفاده در تحقیق، اعم از متغیرهای وابسته، مستقل در جدول ۱ آورده شده است. آماره های گزارش شده شامل میانگین، میانه، حداکثر، حداقل، ضریب چولگی و انحراف معیار متغیرها بکارگرفته شده در تحقیق می باشد.

جدول ۱- خلاصه آماره های توصیفی مورد استفاده در تحقیق

متغیرها	نسبت مالیات تشخیصی به مالیات قطعی	نسبت مالیات ابرازی به مالیات تشخیصی	نسبت مالیات ابرازی به مالیات قطعی	مدل کازنیک	اهرم مالی	تسبیت بازده سرمایه	اندازه شرکت
	TAX DIAGNOSTIC FINAL	TAX VOICED DIAGNOSTIC	TAX VOICED FINAL	EM2	LEV	ROE	SIZE
میانگین	۱/۰۲۷۷۵۴	۰/۴۸۰۲۵۹	۰/۵۲۹۴۱۴	-۰/۸۴	۰/۶۱	۰/۳۷	۵/۶۹
میانه	۱/۰۳۵۳۰۰	۰/۵۵۸۱۳	۰/۶۵۲۷۲۸	۰/۷۰	۰/۶۲	۰/۳۰	۵/۵۴
حداکثر	۰/۷۰۸۷۳۸	۱/۵۳۳۳۳۹	۱/۸۸۴۹۸۵	۱۷/۲۹	۱/۳۰	۱۹/۶۹	۸/۲۵
حداقل	۰/۰۰۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰۰۰	-۳۹۱/۹۳	۰/۰۰	-۲/۴۷	۴/۴۲
انحراف معیار	۰/۶۰۲۳۸۷	۰/۳۷۱۱۴۲	۰/۴۰۶۱۵۶	۱۸/۱۲	۰/۱۹	۰/۸۳	۰/۶۹
چولگی	۰/۷۰۱۵۵۸	۰/۰۸۲۶۹۷	۰/۱۲۱۶۴۳	-۱۶/۹۶	۰/۰۲	۱۷/۴۴	۱/۱۲
کشیدگی	۶/۳۹۷۴۷۷	۱/۵۹۸۱۶۸	۱/۷۶۵۶۷۶	۳۳۰/۱۶	۳/۰۳	۴۰۱/۴۹	۴/۳۵
جمع کل	۶۳۵/۱۵۲۰	۲۹۶/۸۰۰۰	۳۲۷/۱۷۸۱	-۶۰۷/۳۹	۴۴۲/۱۶	۲۶۴/۳۸	۴۱۰۱
جمع انحراف	۲۲۳/۸۹۰۶	۸۴/۹۸۹۵۵	۱۰۱/۷۸۲۱	۲۳۶۴۶۳	۲۶/۷۶	۴۹۷	۳۴۱
کل مشاهدات	۶۱۸	۶۱۸	۶۱۸	۷۲۱	۷۲۱	۷۲۱	۷۲۱

در جدول ۱ آمار توصیفی را برای تمام مشاهدات متغیرهای مستقل (به تعداد ۷۲۱ مشاهده) و وابسته (به تعداد ۶۱۸ مشاهده) نشان می دهد مقدار میانگین و میانه متغیرهای وابسته نزدیک به هم می باشد و مقدار میانگین برای نسبت مالیات ابرازی به مالیات تشخیصی برابر ۰/۴۸، نسبت مالیات تشخیصی به مالیات قطعی برابر ۱/۰۲ و نسبت مالیات ابرازی به مالیات قطعی برابر ۰/۵۳ می باشد با مقایسه مقادیر فوق می توان گفت بیشترین مقدار مالیات را مالیات تشخیصی دارد و این مقدار دو برابر مالیات ابرازی می باشد و آیا این تفاوت زیاد حاصل مدیریت سود می باشد یا نه؟ که هدف اصلی تحقیق می باشد و در قسمت های بعدی با مدل رگرسیونی مورد تجزیه و تحلیل قرار می گیرد و همچنین می توان گفت حدود ۰/۶۱ ساختار سرمایه شرکت ها را بدهی تشکیل می دهد و نسبت بازده سرمایه حدود ۰/۳۷ آیا تاثیری در میزان مالیات تشخیصی دارد؟

روش تحقیق

این تحقیق از حیث هدف کاربردی می باشد. در خصوص روش انتخاب داده های این پژوهش، اطلاعات این تحقیق شامل داده های بدست آمده از گزارش های مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می باشد که با مراجعه به پایگاه های اطلاعاتی، استخراج و محاسبه براساس آن مدل های تحقیق برآورد شده تا مبنایی برای آزمون فرضیه ها فراهم گردد.

فرضیه های تحقیق

فرضیه اول: بین نسبت مالیات تشخیصی به قطعی با مدیریت سود رابطه معناداری وجود دارد.
فرضیه دوم: بین نسبت مالیات ابرازی به تشخیصی با مدیریت سود رابطه معناداری وجود دارد.
فرضیه سوم: بین نسبت مالیات ابرازی به قطعی با مدیریت سود رابطه معناداری وجود دارد.
توضیح اینکه برای کشف مدیریت سود از مدل؛ کازنیک استفاده شده است.

مدل های رگرسیونی تحقیق

مدل های رگرسیونی تحقیق برای آزمون فرضیه های پیشنهادی مدل های زیر تصریح می شود:

فرضیه اول: رابطه بین نسبت مالیات تشخیصی به قطعی با مدیریت سود را آزمون می نماید.

$$\text{EmkZ}_{it} + \text{ROE}_{it} + \text{LEV}_{it} + \text{Size}_{it} + e_{it} = \text{نسبت مالیات تشخیصی به قطعی} \rightarrow \text{مدل اول}$$

فرضیه دوم: رابطه بین نسبت مالیات ابرازی به قطعی با مدیریت سود را آزمون می نماید.

$$\text{EmkZ}_{it} + \text{ROE}_{it} + \text{LEV}_{it} + \text{Size}_{it} + e_{it} = \text{نسبت مالیات ابرازی به تشخیصی} \rightarrow \text{مدل دوم}$$

فرضیه سوم: رابطه بین نسبت مالیات ابرازی به تشخیصی با مدیریت سود را آزمون می نماید.

$$\text{EmkZ}_{it} + \text{ROE}_{it} + \text{LEV}_{it} + \text{Size}_{it} + e_{it} = \text{نسبت مالیات ابرازی به قطعی} \rightarrow \text{مدل سوم}$$

نتایج آزمون ها برای مدل های پیشنهادی

$$\text{Tax}(\text{diagnostic\_final})_{it} = \alpha_{it} + \beta_1 \text{Em}_{it} + \beta_2 \text{LEV}_{it} + \beta_3 \text{ROV}_{it} + \beta_4 \text{SIZE}_{it} + \varepsilon_{it}$$

در این مدل از مالیات بر عملکرد (نسبت مالیات تشخیصی به مالیات قطعی) بعنوان متغیر وابسته و مدیریت سود (مدل کازنیک)، اهرم مالی، بازده سرمایه گذاری و اندازه شرکت، به عنوان متغیرهای توضیحی استفاده شده است. نتایج حاصل از آزمون فرضیه ها حاکی از تایید کلی مدل رگرسیون در سطح اطمینان ۹۵ درصد می باشد. نتایج بدست آمده که در جدول ۲ قرار داده شده است حاکی از پذیرش معنی داری کلیه متغیرهای توضیحی می باشد. ضریب تعیین (R^2) برای مدل فوق ۲۲ درصد می باشد و این بیانگر این است که ۲۲ درصد از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای توضیحی بیان می شود و مقدار دوربین واتسن برای آزمون استقلال داده ها برابر ۲/۰۹ می باشد و چون نزدیک مقدار ۲ می باشد و خود همبستگی وجود ندارد همچنین مقدار صفر معنی داری آزمون جاکبرا دلیل بر نرمال نبودن باقیمانده مدل رگرسیون می باشد بنابراین با استفاده از متغیر دامی صفر و یک آزمون دوباره انجام یافته است.

جدول ۲- نتایج آزمون فرضیه ها براساس مدل اول اولیه

نتیجه	معناداری	آماره	ضریب	نسبت مالیات تشخیصی به مالیات قطعی	متغیر وابسته
پذیرش	۰/۰۰۶۷	-۲/۷۲۰۳۵۵	-۲/۱۳۰۵۷۹	ضریب ثابت	
پذیرش	۰/۰۰۷۳	۲/۶۹۱۸۰۶	۰/۰۰۳۷۹۵	مدیریت سود (مدل کازنیک)	متغیر مستقل
پذیرش	۰/۰۰۰۱	-۳/۹۱۷۰۶۳	-۰/۹۵۷۹۷۷	اهرم مالی	

پذیرش	۰/۰۰۷۵	-۲/۶۸۳۷۶۷	۰/۰۸۱۷۷۴	بازده سرمایه گذاری	
پذیرش	۰/۰۰۰۰	۴/۹۰۳۴۴۰	۰/۶۳۸۸۷۹	اندازه شرکت	
پذیرش	۰/۰۰۰۰۸۴	۱/۶۸۶۸۳۰	۰/۲۲۵۵۳۴	R ²	توان تبیین:
رد	۰/۰۰۰۰۰۰	۲۹۵/۰۹	۲/۰۹۳۹۹۳	D.W	استقلال خطاها:
		Jarque-bera			P<0.10***; P<0.05**; P<0.01*

نتایج حاصل از آزمون فرضیه ها طبق جدول شماره ۳ با مقدار آماره F برابر ۶.۶۲ و احتمال صفر حاکی از تایید کلی مدل رگرسیون در سطح اطمینان ۹۵ درصد می باشد.

همچنین نتایج بدست آمده که در جدول ۳ قرار داده شده است حاکی از تایید فرضیه ها می باشد و ضریب تعیین تعدیل شده برای مدل فوق ۵۳ درصد می باشد و این بیانگر این است که ۵۳ درصد از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای توضیحی بیان می شود و مقدار دوربین واتسون مقدار ۲.۰۵ و نزدیک مقدار ۲ می باشد و دلیل نبود خود همبستگی بین متغیرها می باشد. همچنین مقدار آزمون جاکبرا برابر ۰/۳۴ بوده و حاکی از نرمال بودن باقیمانده مدل می باشد.

طبق نتایج جدول ۳ با توجه به مقدار معناداری کمتر از ۵ درصد، متغیرهای توضیحی مبنی بر داشتن رابطه با متغیر وابسته مالیات بر عملکرد (نسبت مالیات تشخیصی به مالیات قطعی) تایید می شود.

جدول ۳ - نتایج آزمون فرضیه ها براساس مدل دوم نهایی

نتیجه	معناداری	آماره	ضریب	نسبت مالیات تشخیصی به مالیات قطعی	معیار ساختار سرمایه
پذیرش	۰/۰۰۰۶	-۳/۴۳۶۰۱۵	-۲/۰۸۴۱۸۶	ضریب ثابت	
پذیرش	۰/۰۰۳۸	۲/۹۰۸۶۴۶	۰/۰۰۳۱۷۷	مدیریت سود (مدل کازنیک)	
پذیرش	۰/۰۰۰۰	-۵/۸۰۸۰۲۰	-۱/۱۰۰۸۵۴	اهرم مالی	متغیر مستقل
پذیرش	۰/۰۳۱۵	-۲/۱۵۵۳۱۶	-۰/۰۵۰۹۶۷	بازده سرمایه گذاری	
پذیرش	۰/۰۰۰۰	۶/۱۵۴۰۴۳	۰/۶۲۱۰۱۴	اندازه شرکت	
پذیرش	۰/۰۰۰۰	۲۰/۲۶۴۷۳	۱/۴۳۴۱۰۳	DUMMY1	
پذیرش	۰/۰۰۰۰۰۰	۶/۶۲۳۹۳۳	F-statistic	۰/۵۳۶۲۲۵	R ²
پذیرش	۰/۳۴	۲/۱۱	Jarque-bera	۲/۰۵۷۹۳۷	D.W
					استقلال خطاها:
P<0.10***; P<0.05**; P<0.01*					

مدل نهایی زیر طبق نتایج آزمون ارایه می شود:

$$\text{TAX\_DIAGNOSTIC\_FINAL} = -2.08418641305 + 0.00317736237012*EM2 - 1.10085428724*LEV - 0.0509666566375*ROE + 0.621013678971*SIZE + 1.43140301615*DUMMY1 + [CX=F]$$

مدل دوم

$$i_t + \beta_2 LEV_{it} + \beta_3 ROV_{it} + \beta_4 SIZE_{it} + \varepsilon_{it} \text{Tax}(\text{voiced\_diagnostic})_{it} = \alpha_{it} + \beta_1 Em$$

در این مدل از مالیات بر عملکرد (نسبت مالیات ابرازی به مالیات تشخیصی) بعنوان متغیر وابسته و مدیریت سود (مدل کازنیک)، اهرم مالی، بازده سرمایه گذاری و اندازه شرکت، به عنوان متغیرهای توضیحی استفاده شده است. نتایج حاصل از آزمون فرضیه ها طبق جدول شماره ۴ حاکی از تایید کلی مدل رگرسیون در سطح اطمینان ۹۵ درصد می باشد.

جدول ۴- نتایج آزمون فرضیه ها براساس مدل چهارم

متغیر وابسته	نسبت مالیات ابرازی به مالیات تشخیصی	ضریب	آماره	معناداری	نتیجه
ضریب ثابت		-۱/۴۲۱۶۰۹	-۳/۸۶۴۰۶۸	۰/۰۰۰۱	پذیرش
مدیریت سود (مدل کازنیک)		۰/۰۰۲۱۳۵	۳/۲۲۴۲۲۶	۰/۰۰۱۳	پذیرش
متغیر مستقل	اهرم مالی	-۰/۹۷۳۸۳۲	-۸/۴۷۶۶۸۷	۰/۰۰۰۰	پذیرش
	بازده سرمایه گذاری	-۰/۰۰۷۴۸۸	-۰/۵۲۳۱۴۲	۰/۶۰۱۱	رد
	اندازه شرکت	۰/۴۲۸۲۰۰	۶/۹۹۶۲۶۰	۰/۰۰۰۰	پذیرش
توان تبیین	R ²	۰/۴۸۵۷۰۷	F-statistic	۱۶/۶۹۷۸۰	پذیرش
استقلال خطاها:	D.W	۱/۹۴	Jarque-bera	۰/۰۶۷	پذیرش

P<0.10***; P<0.05**; P<0.01*

نتایج بدست آمده که در جدول ۴ قرار داده شده است حاکی از تایید تمامی فرضیه ها بجز متغیر بازده سرمایه گذاری می باشد. ضریب تعیین تعدیل شده (R²) برای مدل فوق ۴۸ درصد می باشد و این بیانگر این است که ۴۸ درصد از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای توضیحی بیان می شود. همچنین برای تأیید مدل نیز آزمون خودهمبستگی با آزمون دوربین واتسون با مقدار ۱.۹۴ درصد (جدول ۳)، نزدیک مقدار ۲ می باشد دلالت بر عدم وجود خود همبستگی بین متغیرهای مستقل می باشد و استقلال متغیرها تأیید می شود. طبق نتایج جدول ۴ و مقدار معناداری کمتر از ۵ درصد متغیرهای توضیحی بجز بازده سرمایه گذاری مبنی داشتن رابطه با مالیات بر عملکرد (نسبت مالیات ابرازی به مالیات تشخیصی) تأیید می شود.

مدل سوم

$$Tax(voiced\_final)_{it} = \alpha_{it} + \beta_1 Em_{it} + \beta_2 LEV_{it} + \beta_3 ROV_{it} + \beta_4 SIZE_{it} + \varepsilon_{it}$$

در این مدل از مالیات بر عملکرد (نسبت مالیات ابرازی به مالیات قطعی) بعنوان متغیر وابسته و مدیریت سود (مدل کازنیک)، اهرم مالی، بازده سرمایه گذاری و اندازه شرکت، به عنوان متغیرهای توضیحی استفاده شده است. نتایج حاصل از آزمون فرضیه ها طبق جدول شماره ۵ حاکی از تایید کلی مدل رگرسیون در سطح اطمینان ۹۵ درصد می باشد.

جدول ۵- نتایج آزمون فرضیه ها براساس مدل ششم اولیه

متغیر وابسته	نسبت مالیات ابرازی به مالیات قطعی	ضریب	آماره	معناداری	نتیجه
ضریب ثابت	۰/۷۳۷۰۹۳	۵/۹۵۵۸۴۶	۰/۰۰۰۰	پذیرش	
مدیریت سود (مدل کازنیک)	۳/۴۶۰۵	۰/۰۴۴۶۰۱	۰/۹۶۴۴	رد	
متغیر مستقل					
اهرم مالی	-۰/۴۶۴۱۶۹	-۶/۴۶۴۱۹۵	۰/۰۰۰۰	پذیرش	
بازده سرمایه گذاری	۰/۰۲۷۴۹۸	۱/۶۴۳۳۹۳	۰/۱۰۰۷	رد	
اندازه شرکت	-۰/۰۰۱۳۹۱	-۰/۰۶۸۹۸۸	۰/۹۴۵۰	رد	
توان تبیین:	R ²	F-statistic	۲۲/۹۲۲۶۳	۰/۰۰۰۰۰۰	پذیرش
استقلال خطاها:	D.W	Jarque-bera	۱۰/۵۸	۰/۰۰۵	رد

P<0.10^{***}; P<0.05^{**}; P<0.01^{*}

نتایج بدست آمده که در جدول ۵ قرار داده شده است حاکی از تایید برخی از فرضیه ها می باشد. ضریب تعیین تعدیل شده (R²) برای مدل فوق ۲۴ درصد می باشد و این بیانگر این است که ۲۴ درصد از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای توضیحی بیان می شود.

همچنین برای تائید مدل نیز آزمون خودهمبستگی با آزمون دوربین واتسون با مقدار ۱.۲۱ درصد (جدول ۵)، دلالت بر وجود خود همبستگی بین متغیرهای مستقل می باشد در نهایت از متغیر AR استفاده نمودیم که نتایج در جدول شماره ۶ ارائه شده است که مقدار دوربین واتسون برابر ۲.۰۳ نزدیک مقدار ۲ می باشد و استقلال متغیرها تائید می شود. همچنین با توجه به مقدار معنی داری آزمون جاکیرا برابر ۰/۰۰۵ نرمال بودن باقیمانده رد می شود بنابراین از متغیر مجازی صفر و یک استفاده می شود و مطابق جدول ۶ مقدار احتمال برابر ۰/۱۱ بوده و نرمال می باشد.

جدول ۶- نتایج آزمون فرضیه ها براساس مدل ششم نهایی

متغیر وابسته	نسبت مالیات ابرازی به مالیات قطعی	ضریب	آماره	معناداری	نتیجه
ضریب ثابت	۰/۱۶۲۱۶۶	۰/۳۴۸۵۹۱	۰/۷۲۷۵	رد	
مدیریت سود (مدل کازنیک)	-۰/۰۲۶۹۶۸	-۱/۹۸۳۳۴۴	۰/۰۴۷۹	پذیرش	
متغیر مستقل					
اهرم مالی	-۰/۷۹۹۴۹۰	-۵/۶۳۲۹۴۷	۰/۰۰۰۰	پذیرش	
بازده سرمایه گذاری	۰/۰۰۹۲۹۸	۰/۶۲۰۵۶۱	۰/۵۳۵۲	رد	
اندازه شرکت	۰/۱۳۲۸۲۸	۰/۶۹۸۷۵۰	۰/۰۹۰۰	پذیرش	
DUMMY2	۰/۱۸۴۶۶۷	۶/۳۰۶۳۸۸	۰/۰۰۰۰	پذیرش	
AR(1)	۰/۰۱۳۷۸۵	۰/۶۴۷۱۶۶	۰/۵۱۷۸	رد	
توان تبیین:	R ²	F-statistic	۰/۸۸۲۹۴۲	۰/۰۰۰۰	پذیرش
استقلال خطاها:	D.W		۴/۳۳	۱/۱۱	پذیرش

P<0.10^{***}; P<0.05^{**}; P<0.01^{*}

طبق نتایج جدول ۶ مقدار معناداری کمتر از ۵ درصد متغیرهای توضیحی بجز اهرم مالی مبنی داشتن رابطه با مالیات بر عملکرد (نسبت مالیات ابرازی به مالیات قطعی) مابقی متغیرها پذیرفته می شود.

جدول ۷- خلاصه آزمون فرضیه ها

شماره فرضیه	شرح فرضیه	نتایج		
		آماره	احتمال	نتیجه
۱	بین نسبت مالیات تشخیصی به مالیات قطعی شده و مدیریت سود رابطه معنی داری وجود دارد.	۲/۹۰۸۶۴۶	۰/۰۰۳۸	پذیرش
۲	بین نسبت مالیات ابرازی به مالیات تشخیصی و مدیریت سود رابطه معنی داری وجود دارد.	۳/۲۲۴۲۲۶	۰/۰۰۱۳	پذیرش
۳	بین نسبت مالیات ابرازی به مالیات قطعی شده و مدیریت سود رابطه معنی داری وجود دارد.	-۱/۹۸۳۳۴۴	۰/۰۴۷۹	پذیرش

خلاصه تحقیق، مباحث و نتیجه گیری

با مطالعه نمونه ای به حجم ۱۰۳ شرکت از جامعه آماری در سطح اطمینان ۹۵ درصد نتایج درخور استفاده ای حاصل شد. یافته های پژوهش حاکی از وجود رابطه بین اهرم مالی و برخی از متغیرهای توضیحی می باشد. در این تحقیق تاثیر مدیریت سود شرکت های بازار بورس اوراق بهادار تهران بر عملکرد مالیاتی با سه معیار (ابرازی، تشخیصی و قطعی شده) بررسی شده است. فرض بر این بود عملکرد مالیاتی با متغیرهای مدیریت سود با معیار محاسباتی (مدل کازنیک)، اهرم مالی، بازده سرمایه گذاری و اندازه شرکت رابطه معناداری دارد و این مدل ها از طریق حداقل مربعات معمولی آزمون بررسی شده اند، تعداد ۱۰۳ شرکت و عبارتی ۶۱۸ شرکت - سال در دوره زمانی ۱۳۸۵ لغایت ۱۳۹۰ روش حذف سیستماتیک مورد آزمون قرار گرفت. همچنین این تحقیق با توجه به اینکه از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش اجرا، توصیفی و همبستگی بوده بررسی گردید طبق نرم افزار آماری Eviews7 تحلیل همبستگی و رگرسیون و با توجه به نوع تعریف مدل ها از برآورد روش حداقل مربعات معمولی (OLS) استفاده و برای مانایی داده ها از آزمونهای لازم انجام پذیرفت و مطابق نتایج حاکی از پذیرش برخی از فرضیه های تحقیق می باشد.

منابع

۱. ایراندوست، فاطمه (۱۳۷۹)، «تأثیر پذیرش شرکتها در بورس بر مدیریت سود»، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبایی تهران.
۲. رحمانی، علی؛ اربابی بهار، زهرا، (۱۳۹۳)، «رابطه های تفاوت مالیات تشخیصی و ابرازی با مدیریت سود»، سال سوم، شماره ۱۲، گروه پژوهش های تجربی حسابداری. تابستان، صص ۸۳-۶۱.
۳. جزایری، شمس الدین، (۱۳۳۵)، «قوانین مالییه و محاسبات عمومی»، جلد اول. ص ۳۸
۴. پیرنیا، (۱۳۴۴)، مالییه عمومی (مالیاتها و بودجه)، چاپ سوم، انتشارات ابن سینا، تهران. صص ۵۸-۵۷-۴۵.
۵. پیرایی، خسرو؛ فرددوجی، سارا، (۱۳۸۶)، «ارزیابی سیاست مالیاتی ایران از جنبه فقر و نابرابری: آیا سیاست مالیاتی به نفع فقیر بوده است؟»، فصلنامه پژوهش های اقتصادی، ۳، ۲، صص ۴۶-۱۹
۶. زندی، منوچهر، مالییه عمومی بودجه و خزانه، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۴۵، ص ۳۱۳.

۷. یعقوب‌نژاد، احمد؛ بنی‌مهد، بهمن؛ شکری، اعظم، (۱۳۹۱)، «ارائه الگو برای اندازه‌گیری مدیریت سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران»، فصلنامه علمی پژوهشی حسابداری مدیریت، ۵، ۱۲، صص ۱۶-۱.
۸. نوروش، ایرج؛ سپاسی، سحر؛ نیک‌بخت، محمدرضا، (۱۳۸۴)، بررسی مدیریت سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس تهران، مجله علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز، ۲۲، ۲، صص ۱۶۵-۱۷۷.

9. Hanlon, M. Maydew, L. Shevlin, T. 2006." Book-Tax Conformity and the Information Content of Earnings". Social Sciences Research Network Electronic Paper Collection:<http://ssrn.com>.
10. Jackson, M. 2011. " Book-tax differences and earnings growth". Social Sciences Research Network Electronic Paper Collection:<http://ssrn.com>.

Using the Kasznik Model to find out the relationship between earnings management and tax on performance (declaration tax, government-prepared tax, definite tax)

Hassan Sayyad Zomorodi¹, Ziba Jahangiri Toolaroud²

1- Ph.D. candidate of industrial management, Islamic Azad University, Qazvin Branch, and head of Tax Affairs Department of Rasht (corresponding author)

2- Ph.D. candidate of accounting, Islamic Azad University, Gorgan Branch, tax auditor of Rasht

---

Abstract

Using the Kasznik Model, this research seeks to investigate the relationship between earnings management and taxation, and the difference between earnings management and declaration tax, government-prepared tax, and definite tax in listed companies on the Tehran Stock Exchange. The research data have been gathered from the financial reports of the listed companies on the Tehran Stock Exchange. They have been extracted from the databases, and the research models have been estimated based on the collected data so that the hypotheses can be tested on its basis. Studying a sample of 103 companies from the study population, practical results were obtained at the 95% confidence level. The research findings suggest that there is a relationship between financial leverage and some explanatory variables. This is an applied research in terms of purpose and a descriptive - correlational research in terms of implementation. The correlation and regression analyses have been performed using Eviews7 software and the ordinary least squares (OLS) method has been used for the definition of the variables. The required tests have also been performed for durability of the data and the results indicate acceptance of some research hypotheses.

Keywords: declaration tax, government-prepared tax, definite tax, earnings management, Cascine Model

---